

רשימת ספרי "בן מלך" שיצאו לאור עד עתה:

- חג המצות
- ספרות ועומר וחג
- השבועות
- ימי בן המצות - גלות ואנולה
- ימים מראים
- חג המסכת
- חנוכה
- ימי המורים
- הגדה של פסח
- בניית מצות המרידות
- שמעון הצדק
- חכמה ומוסר
- שיר השירים
- שבת מדרש
- מידת הכבוד
- שימעון בענה
- עניינים בשי"ס ובהלכה
- מירדות שי"ב
- רבאית ח"א - מאמר
- מבוא בראשית-חג
- בראשית ח"ב - על
- לך-תולדות
- בראשית ח"ג - רצא-ויחי
- שנות ח"א - שנות-בטלה
- שנות ח"ב - מאמרי מבוא
- תירו-משפטים
- שנות ח"ג - תרומה-מקור
- יקרא ח"א - יקרא-פסוק
- יקרא ח"ב - אחי-מסות
- במדבר ח"א - במדבר-שילח
- במדבר ח"ב קורח-מטיע

ניתן לרשימה: mechonbenmelch@gmail.com
 בארה"ב ניתן לרשימה: sales@yefenofbooks.com | Warehouse: 9482450220

פרשת ויקהל-שקלים תשפ"ב
 גליון מס' 197

בסייעתא דשמיא

אוצרות בן מלך

מתורתו של מו"ר רבינו הגדול רבי לייב מינצברג זצוק"ל רבה של קהל עדת ירושלים

פרשת ויקהל

זה נאמר גם לדעת הסוברים דעיקר ל"ט אבות מלאכות לא נלמדו מן המשכן, אולם דבר זה מהו 'אב' ומהו 'תולדה' ילפינן לכולי עלמא ממשכן.

וכך איתא לגבי מלאכות 'הזורה הבורר והמרקד' (שבת עג:) שהקשו - 'היינו זורה, היינו בורר, היינו מרקד', ומתראים - 'אביי ורבא דאמרי תרוייהו, כל

בגליון

פרשת ויקהל

ביאורי פסוקים..... עמוד 1

דבר המכון

לרגל הוצאה מחודשת של שלשה ספרים..... עמוד 3

היכל השבת

בגדרי מלאכת הבערה והוצאה..... עמוד 5

חכמה ומוסר

מצות אנשים מלומדה..... עמוד 8

אלה הדברים אשר ציוה ה' לעשות אותם. ששת ימים תעשה מלאכה, וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לה', כל העושה בו מלאכה יומת (לה, א-ב)

בגמרא למדו מכאן מה הם אבות המלאכות האסורות בשבת (שבת מט:) - אבות מלאכות ארבעים חסר אחת כנגד מי, אמר להו רבי חנינא בר חמא כנגד עבודות המשכן, אמר להו רבי יונתן ברבי אלעזר כך אמר רבי שמעון ברבי יוסי בן לקוניא, כנגד מלאכה מלאכתו ומלאכת שבתורה, ארבעים חסר אחת.

וברש"י שם - 'כנגד עבודות המשכן - אותן המנויות שם בפרק כלל גדול היו צריכין למשכן, ופרשת שבת נסמכה לפרשת מלאכת המשכן ללמוד הימנה'. וכך גם כתבו שם התוס' ושאר הראשונים.

ומבואר בגמרא, שנוסף על מה שלמדו את עצם המלאכות, גם למדו מהמשכן מה נחשב כ'אב מלאכה' ומה נחשב כ'תולדה' (שבת צו: ב"ק ב). 'אמאי קרו לה אב ואמאי קרו לה תולדה, הך דהוי במשכן חשיבא קרי ליה אב הך דלא הוי במשכן חשיבא קרי ליה תולדה'. ומבואר מדברי הראשונים (תוס' רמב"ן וריטב"א), שכלל

מנחם פרידמן שליט"א

מנחם אנשין שליט"א

מנחם פרידמן שליט"א

מנחם אנשין שליט"א

מנחם פרידמן שליט"א

מנחם אנשין שליט"א

תשית לראשם עטרת פז

לרבנים החדשים תלמידי חכמים המופלגים בתורה והוראה

הרה"ג ר' **נחמן אנשין שליט"א** הרה"ג ר' **יעקב סירוטה שליט"א** הרה"ג ר' **נחום פרידמן שליט"א** מו"ץ בקהילתנו

אשר נתעטרו בעטרת שימוש חכמים **"יורה יורה"** במסגרת מרכז גבוה להוראה והלכה בית דין צדק - היכלי בני הוראה "לשכת הפוסקים" בנשיאות רשכבה"ג מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

אצל מורינו הגאון הגדול רבי מאיר סירוטה שליט"א

ראש הרבנים בלשכת הפוסקים

בהדרת הכבוד
 לשכת הפוסקים ארץ ישראל
 מפעל עיטורי רבנים שעי" קהל עדת ירושלים

יו"ל ע"י מכון 'כתבי בן מלך'

לתרומות והנצחות נא לפנות ל: 054-8422488

לקבלת העלון במייל, ניתן להצטרף בכתובת
mechonbenmelech@gmail.com

כתובת המכון: אוהב ישראל 1/9, ביתר עילית

לתגובות והערות נא לפנות ל: 052-7616048

לקהל שוחרי תורת ה'בן מלך' ואוהבי התורה בכל מקום שהם

הנגנו בזה בקריאה של חיבה לשוחרי התורה,
להיות שותפים וידידים איתנים למפעל הכביר של מכוננו
להפיץ על פני תבל את אורו המיוחד והבהיר בתורה של

מורנו ורבינו בעל ה'בן מלך' זצוק"ל

ולתמוך בבית היוצר 'מכון כתבי בן מלך', אשר אך ורק מכוחו יוצאים לאור
כל גנוי תורתו של רבינו ושיעוריו המרובים, כאשר זכינו לראות את הכרכים
הרבים נדפסים ויוצאים לאור עולם, ופתחו אופקים חדשים בפני כלל
שוחרי התורה

מהררי ציון יוצאת הקריאה, בואו לעזרת ה' בגבורים, המשימה הגדולה
עדיין לא הושלמה ודורשת משאבים רבים מדי חודש בחודשו.
נא זכו והצטרפו להימנות למצווה חשובה זו של הרבצת והפצת אור התורה
לזכות את הרבים, הטו שכם וטלו חלק במשימה הגדולה

פנו עתה להנהלת המכון והצטרפו למשפחת התורמים והמנויים
לדבר המצווה הגדולה הנתונה בידינו

באין מענה השאירו הודעתכם ונשוב אליכם בהקדם

- ספרים
- למען השנה
- סדרת ספרים
- ביאורים ואמרים
- על חשיבות חומשי תורה
- ספרים
- על חומ"ש
- ספר
- המת ומחשבת
- ביאורי סוחר
- ספר
- אמונה ומחוקק
- מגאן
- תורה ודעת
- אמרים
- תורה ודעת

הנצחות תורמים

קו בן מלך
03-3077354

מחנכים מכון
סניפים 94 מקומ ברחבי

עמדות חינוך בבתי ספר
לשכונות סניפים רבים
מחולקים לפי גושים
בכל התחומים

רשימת ספרי בן מלך
באתר המוסדות ברחבי העולם

תלפון החוללה: 054-8422488
כתובת: אוהב ישראל 1/9
ביתר עילית
עמודה מובחרת לפי סעיף 46
לחשיבות הארצית
mechonbenmelech@gmail.com

כשורה טובה למבקשי ה'
ניתן להאזין לשיעורי רבינו זצוק"ל בכו השיעורים

'קו בן מלך'
03-3077354

ישנה אפשרות לבחור במאגר הממוחשב ולהאזין לשיעורים
בפרשת השבוע

שמעו ותחי נפשכם
ויהי רצון שנוכח להגדיל תורה ולהאדירה

מכון כתבי בן מלך
התגולה

הודעה חשובה ומשמחת
לתורמי המכון

ניתן לקבל החזר מס
על תרומות למכון בגובה של
עד 35% מערך התרומה

לפי סעיף 46

אוצרות
בן מלך

דבר המכון

חודש אדר שמרבים בו בשמחה, הוא חדשה של קהל עדת ירושלים, מלבד היותו החודש של יום התייסדות ישיבת המתמידים בכ"א בו, הלא אין כמו קהל עדת ירושלים בידעם לחגוג את מצוות החודש הזה, שהרי השמחה ספוגה בהווייתם. לשמוח מתוך רוממות דקדושה, ומתוך הבנה פנימית וחיות עצמית בתוכן השמחה ומהות ימי הנס וההצלה.

תלמידי רבינו זצוק"ל מתרפקים בימים קדושים אלו על הזכרונות המתוקים של השנים הרבות בהנהגתו השקולה והממוזגת, כאשר היה ממריץ את השמחה במלא עוזה, כשמאחורי הקלעים היה דואג לכך שלא תגיע השמחה לידי הוללות. את השיחות הרבות והמעמיקות בהבנת עניין החג למלא עומקו, ובכך רומם את נפש התלמידים, שבאו לידי שמחה מתוך הכרה לשמחה מה זו עושה.

שמחת חודש אדר הרי ביסודה קשורה היא לכך שגם מתחילה בה תקופה של חגים, פורים, ואחר כך פסח, ובעקבותיו ספירת העומר וחג השבועות. ואכן מה נאה שבשנה זו חודש אדר הוא לנו שמחה כפולה ומשולשת לרגל הבשורה הטובה בהדפסה החוזרת של שלשה ספרי 'בן מלך', לאחר תקופה ארוכה של ביקוש עצום לספרי בן מלך, בה נעדרו מן המדפים הספרים מסדרת המועדים: 'בן מלך - פורים', 'בן מלך - חג המצות', 'בן מלך - ספירת העומר וחג השבועות'.

מאז הסתלקותו של רבינו זצוק"ל כאשר שמועותיו פקעו בכל בתי המדרשות, ותורתו הייחודית עשתה לה כנפיים והתפשטה בכל תפוצות ישראל. עד שאין לך יום שאין כמה וכמה פונים לבקש את הספרים, ומזה זמן רב שמתדפקים על דלתות המכון להשיגם, ולמרבית הצער נאלצו להשיב פניהם ריקם, כאשר כל המהדורות הקודמות אזלו ממדפי החנויות ומחסני הספרים של המכון.

לאור זאת התגייס המכון במאמצים נמרצים ובהשקעה עצומה להוציא את הספרים לקראת המועדים הללו הבאים עלינו לטובה, ובמיוחד עבור הדור הצעיר שרק התחילו להכיר את תורתו הבהירה, אברכים שעדיין לא רכשו לעצמם את הספרים, ומבקשים להחיות את נפשם ממעינו השופע של רבינו, ולקנות בלבם את נשמת המועדים, זוכים להתבשר עתה על המתנה המשולשת בהדפסתם המחודשת של שלשת הספרים החשובים.

אין צריך לומר שיתר פעולות המכון נמשכים כסדרם, כשבשעה זו עוסקים העורכים בעריכת ספר דברים, ותוך הוספת חומר רב מכתביו הגנוזים שהיו ספונים באוצרותיו, כאשר כבר לא רחוק היום בו יסתיים ספר דברים, ותושלם הסדרה של בן מלך על התורה. כמו כן עוסקים עובדי המכון בשלבים האחרונים לקראת השלמה של הקטלוג הכולל לכל שיעורי השמע עם סימון קטעים ונושאים.

כרגיל התודות ותשואות החן מופנות אליכם חברי ותורמי המכון אשר אתם הם המקיימים אותו, ורק בזכותכם המכון ממשיך להפיק פירות הילולים מתורתו הבהירה של רבינו זצוק"ל. באשר זאת התורה היא אשר יש לנו שיוור בדרכו וארחותיו, כאשר תורתו הולכת ויוצאת לאור עולם וכובשת קהלים ומכה גלים בעולם התורה כולו.

מילתא דהוי במשכן, אף על גב דאיכא דדמיא לה חשיב לה'. כלומר שאם כל המלאכות הללו לא היו במשכן [אלא רק אחת מהן], היינו מחייבים על כולם מטעם אב אחד, אך מאחר שכולם היו במשכן, כל אחד מהם נחשב כאב מלאכה בפני עצמו.

והדבר צריך ביאור, מה ענין שתלו לכו"ע חשיבות המלאכות במשכן.

ונראה לבאר, שהרי הרבה מעשים וסוגי פעולות קיימים בין הבריות, אך לא אסרה תורה אלא 'מלאכה חשובה', ומעתה יש לדון מה הוא הגדר הקובע חשיבות דברים, ופשוט הוא שדבר זה צריך להיקבע לכאורה לפי ההווי הנהוג בין הבריות, ולכן יש לקבוע חשיבות מלאכה בכל אומה לפי מנהגה ותרבותה. ולשם דוגמא אומה שלפי תרבותה עיקר מאוויי האנשים הם בענייני אכילה ושתייה, אזי כל מלאכה שיש בה הכנת מאכלים היא מלאכה שראוי לתת לה משקל והיא חשובה בעיניהם, אך שאר המלאכות הן עשיות פחותות שאין ראוי לתת להם ערך. וכמו כן אומה שעיקר עניינה עשיית רווח ממון, דווקא מלאכה שיש בה רווח רב, תיקרא מלאכה חשובה. וכן על זה הדרך.

אכן זאת אשר למדנו מסמיכות המשכן למלאכות שבת, שייעודם ותכלית של ישראל הוא לבנות בית לה', וזו פיסגת מאווייהם, וממילא נבחן ערך כל מעשה ומלאכה לפי מידת היותו בעל ערך לבנין המשכן, ואין נחשב מלאכה חשובה רק מה שיש בה כדי לתרום לעשיית המשכן, אבל מעשה שאין בו תועלת לבנין המשכן, אף שהוא מעשה חשוב לצרכים אחרים, אינו חשוב בעיניהם, ואינו ראוי להחשיבו כמלאכה [אלא אם כן הוא דומה למלאכה חשובה במשכן, ואז הוא נחשב תולדה].

* * *

ויבואו האנשים על הנשים כל נדיב לב הביאו חח ונזם וטבעת וכומז כל כלי זהב, וכל איש אשר הניף תנופת זהב לה'. וכל איש אשר נמצא אתו תכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים ועורות אילים מאדמים ועורות תחשים הביאו. כל מרים תרומת כסף ונחושת הביאו את תרומת ה' וכל אשר נמצא אתו עצי שטים לכל מלאכת העבודה הביאו. וכל אשה חכמת לב בידיה טוו, ויביאו מטוה את התכלת ואת הארגמן, את תולעת השני ואת השש (לה, כב-כה)

לעיל כאשר ציוה אותם משה על התרומה (פסוקים

ה-ט) וכן בפרשת תרומה בציווי ה', הסדר הוא - זהב וכסף ונחשת. ותכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים. ועורות אילם מאדמים ועורות תחשים ועצי שטים' וגו'. ויש לבאר מדוע נשתנה סדר המינים, שכאן הפסיק הכתוב במיני האריגה תכלת וארגמן וכו' לפני שהזכיר את הכסף והנחושת.

והנה נכתבו כאן לשונות שונים לכל אחת מהתרומות, ובוודאי שבהתאם לדרגת התרומה, נכתבה הלשון הראויה לה, והכתוב מונה בדרך פוחת והולך.

ונראה שבעת הציווי מצויין סדר הדברים לפי חשיבות הדברים בדרך כלל. ובסדר המינים הנכבדים מצד עצמם, נמנים תחילה מיני המתכות, ואחר כך מיני האריגה והעורות, ואחריהם מינים פרטיים הנצרכים למשכן.

אולם בעת התרומה בפועל נמנו המינים לפי ערך הנדבה, להעלות על נס את גודל נדיבות לבם וערך התמסרותם למלאכת המשכן. והסדר כאן הוא לפי חשיבות ויוקר הדברים אצל בני ישראל במדבר, ומאחר שמיני התכלת והארגמן וכו' היו יקרי המציאות ובלתי מצויים, הם נמנו לפני הכסף והנחושת.

ובראש וראשונה מצויין 'כל איש אשר הניף תנופת זהב לה'', שזה הדרגה הגבוהה ביותר. והנה מצוינו הרבה בתורה לשון 'תנופה' ו'הרמה' שהם לשונות מקבילים, אולם נראה שהנפה היא יותר מהרמה, ש'הנפה' מתייחסת להרמה ניכרת בגובה, ו'הרמה' היא הגבהה בכל שהוא. [ויתכן שכאשר היו תורמים זהב, היו מניפים אותו מעין תנופה, לציין חשיבות הנתינה ולהעלותה על נס, ועיין רמב"ן (פסוק כב)]. ובכסף ונחושת נקט הכתוב לשון 'מרים', שהוא כאמור פחות מהנפה, אבל יש בו ביטוי מסויים של הגבהה.

ולפני הכסף והנחושת נמנו כאמור מיני החוטים תכלת וארגמן וכו' שהיו חשובים ויקרים מצד נדירותם ויוקר מציאותם, לעומת הכסף והנחושת שאף שהם חשובים, אולם היו מצויים בידם לרוב.

ובמיני החוטים הללו לא נכתב 'הניף', אמנם ציין הכתוב באלו לשון מיוחדת 'כל איש אשר נמצא אתו', ומשמע מהלשון שלרוב יוקר מציאותם, הרי כל האנשים שהיה עמיהם מינים אלו נתנו את כל אשר בידם. ולכן לא נכתב כאן לשון 'הנפה' או 'הרמה', כי לשון זה מתאים כאשר תורם חלק ממה שיש לפניו, שאז 'מרים' חלק, להבדילו ולציין קדושתו יותר מהשאר, אולם כאן שנתנו כל מה שברשותם, כתיב רק 'הביאו'.

וכן ב'עצי שיטים' נאמר לשון זה, מכיון שהיו יחידים במינם, וכל איש אשר נמצא אתו, הביאו את כל אשר ברשותם לצורך המלאכה.

ויעשו כל חכם לב בעושי המלאכה את המשכן עשר יריעות שש משזר ותכלת וארגמן ותולעת שני כרובים מעשה חושב עשה אותם (לו, ח)

עיינ רש"י להלן ריש פרשת פקודי (לה, כב) - 'ובצלאל בן אורי וגו' עשה את כל אשר ציוה ה' את משה, אשר ציוה אותו משה אין כתיב כאן אלא כל אשר ציוה ה' את משה. אפילו דברים שלא אמר לו רבו הסכימה דעתו למה שנאמר למשה בסיני, כי משה צוה לבצלאל לעשות תחלה כלים ואח"כ משכן, אמר לו בצלאל מנהג עולם לעשות תחלה בית ואח"כ משים כלים בתוכו, אמר לו כך שמעתי מפי הקב"ה, א"ל משה בצל אל היית, כי בוודאי כך צוה לי הקב"ה, וכן עשה המשכן תחלה ואח"כ עשה כלים'. ומקורו בגמרא (ברכות נה).

וצריך ביאור כיצד יתכן הדבר, ומה ראה משה לעשות כן, להחליף ולשנות את הסדר שהורה לו הקב"ה, עד שבא בצלאל והשיג מדעתו את הסדר הנכון. ונאמרו בזה במפרשים כמה דרכים.

ונראה הביאור בזה, כי הנה הכלל הוא במצוות 'כל

המקודש מחבירו קודם את חבריו' (משנה הוריות יב), וכפי שמצינו לגבי עשיית הכלים עצמם שנעשו כסדר הזה, תחילה הארון ואחר כך שאר הכלים. ולכן הורה משה לבצלאל אף לגבי הארון, לעשותו ראשון מצד קדושתו העולה על הכל, ואחריו המשכן [היריעות והקרשים], המועט בקדושתו הימנו.

אלא שהבין בצלאל שאף שלגבי הציווי נכון שתהא עשיית הכלים נאמרת תחילה לעשיית המשכן, משום שהכלים קדושתם חמורה כמבואר, מכל מקום לגבי עשייתם בפועל, הסדר הראוי הוא לעשותם לפי משפטי העשייה. שכן זהו כלל ידוע במצוות התורה, שכל עשייה צריכה להיעשות כדרכה, ב'דרך גדילתה' וכל כה"ג, כי כן נכון לעשות מצד שלמות מעשה המצוה.

כלומר שטענת בצלאל 'כלים שאני עושה להיכן אכניסם' לא היתה רק טענה מעשית גרידא, אלא עיקר טענת בצלאל היתה על הסדר הראוי מצד כללי העשייה, וכפי שהדגיש ואמר - 'מנהגו של עולם, אדם בונה בית ואחר כך מכניס לתוכו כלים'. ולכן דווקא בצלאל, אותו מילא ה' רוח חכמה באומנות העשייה, הבחין בסברא זו השייכת לחכמת העשייה, ועל חכמתו זו קרא משה ואמר לו 'שמא בצל א-ל היית', בראותו עד היכן העמיק בצלאל וירד מדעתו לסוף כוונת סדר העשייה לפרטיה ודקדוקיה כמצוות ה'.

היכל השבת

בגדרי מלאכת הבערה והוצאה

והיינו משום גדרה של פרשה זו, שנצטוו על מנוחת השבת, ולכן אפילו הפרעה קלה במנוחה כמו הבערה, גם כן אסרה תורה.

ורבי נתן ס"ל ד'הבערה לחלק יצאת', כלומר שמפסוק זה ילפינן דינא דחילוק מלאכות בשבת, דהיינו שעל כל מלאכה ומלאכה מל"ט אבות מלאכות יש חיוב חטאת כשלעצמו.

כלומר שגם הוא סובר שמלאכת הבערה קלה היא משאר המלאכות, ולכן בחרה תורה לכתוב דווקא מלאכה זו בפני עצמה, לומר שאף היא בכלל מלאכה נחשבת. וממנה נלמד לכל המלאכות, שכל אחת מהם היא מלאכה מחייבת חטאת בפני עצמה.

ובגדר הדברים, שמלאכת הבערה היה ראוי

הבערה והוצאה צריכין ריבוי להחשיבן כמלאכה

'תניא, הבערה ללאו יצאת, דברי רבי יוסי. רבי נתן אומר לחלק יצאת' (שבת ע).

כלומר שהכתוב - 'לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת' (שמות ל, ג), מיותר, שהרי בכלל המלאכות הוא נמנה, ואם כן בא ללמד דבר נוסף.

ונחלקו בזה תנאים, דרבי יוסי ס"ל דאיסור הבערה אינו נכלל כלל בגדרי אבות מלאכה שחייבים עליהם מיתה וחטאת. והוא פחות בחשיבותו מיתר המלאכות. ואין איסורו אלא מחמת לאו של פסוק זה.

ולפי זה הרי יש תוספת חיוב בפרשה זו, שנוסף איסור לאו גם בהבערה למרות שאינה נחשבת מלאכה.

להחשיבה יותר קלה משאר מלאכות, ונחשבת מלאכה רק מחמת ריבוי הכתוב. הנה מצינו כמו כן מלאכה נוספת שנחשבת קלה מיתר המלאכות, והיא מלאכת 'הוצאה', כאשר יבואר.

הגדר האמור במלאכת הוצאה

שהנה ידוע מה שכתבו הראשונים בריש מסכת שבת לגבי מלאכת הוצאה ש'מלאכה גרועה היא', כדאיאת בתוספות (שבת ב. ד"ה פשט, ושם צו: ד"ה הוצאה, וד"ה הכנסה), וכתבו שלכן נצרכו שני פסוקים ללמד שישנה מלאכת הוצאה, וכן מהאי טעמא יגעו למצוא שגם התולדות של הוצאה היו במשכן מה שלא מצינו בשאר מלאכות.

[וכן כתב בתוספות ישנים יומא סז: שזה הטעם למאן דאמר אין עירוב והוצאה ליום הכפורים. 'ואף על גב דכתיב לא תעשו כל מלאכה גבי יום הכפורים, הוצאה אינה מלאכה גמורה, ולהכי בעינן כתוב כדאמר בריש הזורק וכפרישית בפ"ק דעירובין ובריש שבת ושבועות'.]

והנה הסברא מדוע הוצאה היא 'מלאכה גרועה' נתבאר בתוס' - 'דמה לי מוציא מרשות היחיד לרשות הרבים, מה לי מוציא מרשות היחיד לרשות היחיד'. והיינו כיון שאין כאן שום יצירה חדשה. שהחפץ נשאר כמו שהיה ורק נשתנה מקומו. אמנם מה שנתחדש כאן הוא רק במקום הימצאותו, שמתחילה היה במקום מסוג מסויים רה"ר או רה"י ועכשיו הוא במקום מסוג אחר, נמצא שהתחדשות אינה בעצם החפץ אלא בהכנתו וייעודו לשימוש ברשות חדשה.

לעומת זאת 'הבערה', לכאורה אין לך יצירה גדולה מזו, שהרי יש כאן מציאות מחודשת לגמרי, שמחדש שלהבת חדשה במקום שלא היתה, ושורף ומכלה והופך את השמן לאור ואת העצים לאפר. ואם כן מה הטעם שאין מלאכה זו חשובה כשאר המלאכות, עד כדי כך שיש מאן דאמר הבערה ללאו יצאת, שהיא המלאכה היחידה שאין סוקלין עליה.

הוצאה והבערה ביום טוב

עוד מצינו דבר משותף נוסף בשתי מלאכות אלו, שהותרו ביום טוב אפילו שלא לצורך אוכל נפש. כמו שכתב הרמב"ם (הלכות יום טוב פרק א הלכה ד) 'כל מלאכה שחייבין עליה בשבת אם עשה אותה ביום טוב שלא לצורך אכילה לוקה, חוץ מן ההוצאה מרשות לרשות וההבערה, שמתוך שהותרה הוצאה ביום טוב לצורך אכילה, הותרה שלא לצורך אכילה'.

[ולגבי יום הכיפורים שמעתתא היא במסכת יומא (סו:): ובכריתות (ד). ואיכא למ"ד ד'אין עירוב והוצאה ליוה"כ', ובכריתות דחי לה הגמרא ומסיק 'בדוואת היא', וכן פסקו הרי"ף והרמב"ם. אולם דעת רש"י (יבמות לד.) נראה דס"ל דאין עירוב והוצאה ליוה"כ מן התורה. ועיין בזה שו"ת שאגת אריה סימן ע. ועיין שם בסימן עא שלגבי 'הבערה' לכו"ע יש איסור הבערה מן התורה [ביוה"כ].

וב'ערוך השולחן' (אורח חיים סימן תצה) כתב הטעם שהותרו ביו"ט דווקא שתי מלאכות אלו שלא לצורך - 'וטעמו נ"ל מדלא מצינו בגמרא סברא זו ד'מתוך' אלא בשני מלאכות אלו, וסברא גדולה יש לחלקם מכל המלאכות לענין יום טוב, משום דגם בשבת אף שנכללו בכלל לא תעשה מלאכה, מ"מ יש עליהם מקראות בפני עצמם. והוצאה, ילפינן בשבת ריש הזורק מ'ויצו משה ויעבירו קול במחנה', וכמו שכתבו התוס' ריש שבת דמשום הוצאה מלאכה גרועה היא, לפיכך אם לא היה על זה מקרא מיוחד לא הוה כילינן ליה בכלל דמלאכות עיי"ש. ובהבערה, יש קרא ד'לא תבערו', ואף על גב דמהך קרא ילפי תנאי אם הבערה ללאו יצאת או לחלק יצאת, מ"מ סוף סוף יש עליו מקרא בפ"ע דמשמע דווקא ביום השבת. ועוד דכי היכי דלמאן דס"ל דהבערה ללאו יצאת, וודאי אין ביום טוב איסור הבערה, כיון שאינה בכלליות כל העושה מלאכה ביום השבת מות יומת, ועוד דהא מלאכה שבשבת בסקילה הוי ביום טוב בלאו, וא"כ הבערה שהיא בשבת בלאו הוי ביום טוב בלא כלום, ולכן גם מאן דס"ל לחלק אינה בכלל מלאכות דהא בזה לא נחלקו'.

וצריך להבין מה נשתנו מלאכות אלו בעצם גדרם.

יסודות המלאכות בשבת - יצירה והכנה

ונראה הביאור בדבר, שגדר מלאכות שבת מיוסדים על שני יסודות בגדרי ההלכה, מצד אחד שיהא חידוש יצירה בחפץ, שרק כאשר יוצר דבר חדש יש כאן מלאכה בשבת, אולם שינוי דבר ממצב למצב, ואפילו יש בדבר טורח מרובה, כל עוד שאין בו יצירה חדשה אין כאן גדר 'מלאכה'.

ומצד שני בעינן עוד, שתהיה המלאכה בדרך הכנה לקראת שימוש, כי גדר השבת הוא שיהיו כל חפצי האדם הצריכים לו מוכנים ועשויים. וכשהדבר אינו מוכן מערב שבת, ועל ידי המלאכה מכין אותו בשבת נמצא שהשבת הוא יום הכנה לחפציו. אולם העושה

דבר שהוא עצמו שימושו והשתמשותו לצרכי החיים אין זה מלאכה.

צא וראה שבכל המלאכות מתקיימים בהם שני הגדרים, שמחד יש בהם יצירה שהחפץ עצמו משתנה, ומאידך יש בהם הכנה. הזורע, והחורש, והקוצר, והמעמר, והדש, וכו'.

אולם מלאכות אלו 'הבערה' ו'הוצאה', יש בהן צד קולא שאלמלא נתפרשו בתורה לא היו נחשבות כמלאכה.

כי ב'הבערה' אמנם יש יצירת דבר חדש, ואפילו יותר ממלאכות אחרות, שהאש הוא דבר מחודש לגמרי. אבל מאידך חסר בו גדר ה'הכנה', כאשר יבואר להלן.

והיפוכם של דברים ישנו במלאכת 'הוצאה', שאין בו כל 'יצירה', שכן החפץ נותר בדיקו כפי שהיה, אלא שמעמידו ברשות מסוג שונה, אולם מאידך יש כאן הכנה, שהכניסו או הוציאו בשבת אל המקום הנצרך לו. שעמד ברשות היחיד ועתה עומד ברשות הרבים.

שתי מלאכות אלו נחשבות אפוא כשני הקצוות של המלאכות, שהוצרכה תורה לרבות שגם הן נחשבות כמלאכות.

ומה שנתחדש איסור הבערה דווקא בפרשה זו, משום שהציווי על השבת בפרשת ויקהל באה כהמשך לשבת שבפרשת כי תשא שבה נתחדש גדר ה'מנוחה' בשבת [כדביארנו שם בהרחבה], ומחמת כן אפילו מלאכה קלה זו שאין בה כל הכנה, מהווה פגיעה והפרעה למציאות המנוחה.

שבת יום החיים ולא יום הכנה

גדר זה של מלאכה יש בו ללמדנו הבנה מחודשת בגדר איסורי המלאכה בשבת, והיינו, שיסוד וגדר איסור המלאכה הוא בכדי שיהא יום השבת יום חיים ומנוחה, ולא יעסקו בו בהכנה.

הבנה זו יסודה בעצם גדרי השבת, שנאמר בו 'והיה ביום השישי והכינו את אשר יבאו' (שמות טז, ה). מפסוק זה אנו למדים את יסוד השביתה בשבת, והיינו שימות החול המה 'מי ההכנה' אבל שבת הוא 'יום החיים', שבו הכל מוכן ועומד.

כל ימות החול האדם עוסק וטורח בהכנת הדברים ותיקונם, ואין דעתו מיושבת ואין לבו פנוי לחיים עצמם. כל הימים טרודים הבריות, ואין חיים בהם את החיים בעצמם. אבל יום השבת הוא יום שאין מתעסקים בו בפעולות של הכנה ותיקון, אלא חיים בו בעצם - תכלית מעשה שמים וארץ.

ומזה נובע כלל גדול בהלכות שבת שכל שהוא משום סדר החיים, כגון דרך אכילה אינו מלאכה, וכגון שמצינו בהלכה שהמוציא בגדים מרשות היחיד לרשות הרבים חייב, אולם המוציא אותם דרך מלבוש, וכן כל דבר שהוא תכשיט, אין כאן סרך מלאכה ומותר לכתחילה, ואין זה 'פטור' מחמת עשיית מלאכה בשינוי, אלא כל שהוא מסדר החיים הרי זה מתנועת החיים עצמם, ואין זה מלאכה.

וכן מצינו במלאכת בורר שהבורר באופן של אוכל מתוך פסולת בעת האכילה מותר לכתחילה, שבאופן זה הוא דרך אכילה, וכן בשאר מלאכות תיקוני מאכל יש בהם היתירים כל שהוא דרך אכילה, כי בכהאי גוונא הוא חלק מסגנון מהלך החיים עצמם, ואין זה כלל סוג המלאכה האסורה בשבת. שהרי כל האוכל מאכלים הוא דש וטוחן ולש בשינוי ובמעיו.

תרת' בעינן - יצירה והכנה

ולפי זה נמצא יסוד וכללא רבתא שהמה המגדירים את עיקר מלאכת שבת, שבכל אחת מל"ט המלאכות תלוי הגדרתה כמלאכה בתרת', שצריך שיהיה בדבר פעולה של יצירה והתחדשות בדבר שלא היה מוכן קודם לכן, ובמלאכתו הוא יוצר בו תיקון ושלימות לשימוש. ועוד צריך שהמלאכה תהיה מוגדרת כהכנה ולא עצם השימוש.

הנה כי כן, כל המלאכות יש בהן תרת' למעילותא, שהן גם יצירה וגם הכנה, אולם שתי מלאכות אלו הן שני הקצוות שחסר בהם תוקף חומר גדר מלאכה.

כי הבערה אינה נחשבת כמעשה של הכנה, כי כל אופן וצורת שימושו הוא על ידי הבערה בעת השימוש עצמו, ואין הוא דבר שניתן להכינו מערב שבת שיעמוד מוכן בשבת, שכל רגע מתבער והולך והיא אש מחודשת, ואף אם יכין אש מערב שבת, אין האש הבוערת בשבת אותה האש שהוכנה מערב שבת. ואם מבעיר קודם זמנו נמצא שדולק לריק, [והרי זה כאילו יצר מכונה המבעירה ומעבירה בכל רגע מנר לנר], ואם כן אין כל מעשה 'הכנה' בהבערת אש בשבת. אלא צורת השימוש בהבערה היא בעצם ההבערה, ונמצא שההבערה איננה הכנה כיון שתוך כדי ההבערה מתקיים עצם השימוש ביצירה שנעשתה.

לעומת זאת ב'הוצאה' חסר ענין היצירה, שהיא כאמור מלאכה גרועה מכיון שלא נתחדש דבר בעצם החפץ. ולכן קלוש גדר מלאכתם משאר מלאכות.

ונתחדש גדר חיוב הבערה בפרשה זו האמורה ב'ויקהל' שגדרה 'מנוחת השבת' כאמור, כי אפילו מלאכה קלה זו, יש בה פגיעה בשבייתה השלימה, שגדר היצירה שבה פוגעת ב'מנוחת המרגוע' המתחייבת בשבת, אפילו שההכנה שבה קלושה.

והנה חיוב הוצאה נלמד לחד מ"ד מהכתוב בפרשת בשלה, שעניינה 'ברכת השבת' (כמבואר בדברינו במקומו) ושם כתיב 'והכינו', היינו שביום מבורך צריכים להיות הדברים מוכנים מבעוד יום, ואסורה ההוצאה בשבת על אף שהיצירה שבה קלושה.

הכמה ומוסר

מצות אנשים מלומדה

חולשת ה'מלומדה'

אחד מן המפריעים הגדולים לאדם בעבודת ה', הוא החולשה של 'מלומדה', דהיינו עשיית פעולות שאינם נובעים מכח רצון לבו והכרעת דעתו של האדם, אלא נעשים מכח השיגרה וההרגל, עשיה בלא לב ובלי קשר נפשי לפעולה. ועל מכשול זה כבר מתאונן הנביא - 'ויאמר ה' יען כי נגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני, ולבו רחוק ממני, ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה' (ישעיה כט, ג). תכונה זו השפעתה רבה על הנהגת האדם, ואדם מסגל לעצמו הנהגות רבות שבעבור זמן הוא מתרגל אליהם ועושה אותם כמו מאליו.

וזה אבן נגף גדול בדרכי העבודה, אשר גם מי שכבר השקיע כוחות והכניס עצמו לעבודת ה' מתוך הכרה בהירה, עלול הוא אחר זמן לשקוע בהרגל וקביעות בעל אופי של 'מלומדה', ולאבד את חיותו ורגשותיו בקיום המצוות. והרוצה שתהא עבודתו בעלת ערך, צריך תמיד לעקוב ולעמוד על המשמר ולא להניח לחולשה זו להשתלט עליו, בחינת 'צדיקים אין להם מנוחה', ועל זה אנו מתפללים 'טוהר לבנו לעבדך באמת'.

הסיבה לתכונת המלומדה

והנה ישנם כמה סוגים של 'מלומדה', אולם המשותף לכולם הוא העצלות והנטיה להניח ולהזניח הכל כפי שהוא. וכשם שהאדם מתעצל בפעולות, כך העצלות מונעת ממנו לבחון דרכיו ולהעמיק בהנהגתו, ולהעמידם בכל עת במאזני המשפט. ומעדיף להכניס הכל למסגרת קבועה של סדר והרגל, עד שיעשה מאליו, ויחסוך מלהתאמץ ולטרוח תמיד לבחון את מעשיו ומנהגיו.

[אנאם יש בזה גם תועלת וריח, שמשום החשש שמא יגיע לידי התרשלות, טוב שהוא דבוק וקשור בהנהגה הראויה עד שהיא נעשית מתוך הרגל בדרך ממילא. ובפרט בעניינים של סור מרע, שבוודאי ראוי שלא יבוא לידי נסיון ויהיה מורגל בדרך הטוב. אולם

כאשר משתמשים רק בכח זה, אזי מאבדת העשיה את ערכה וחשיבותה. וגם בסור מרע, צריך שנוסף על ההרגל גם יכיר בערך הזהירות ויגביר בקרבו יראת חטא, באופן שגם מצד ההכרה לבד היה נמנע מן החטא, גם בלי ההרגל.]

הדרגה הירודה ביותר - עשיה בלי דעת

והנה סוג ה'מלומדה' הגרועה ביותר הוא כשעושה מבלי דעת כלל, וכל מעשיו יסודם משום שהורגל כן מנעוריו בחינת 'תינוק שנשבה', וה'מלומדה' מקיף את כל תורתו ומצוותיו. כל היהדות שלו מבוססת רק על 'מנהג אבותיו בידו', והולך במסלול שנקבע עבורו מילדותו - תלמוד תורה, ישיבה קטנה, ישיבה גדולה, כולל אברכים, וכל מהלך חייו מניח על התבנית הקבועה, ואינו מתבונן משום מה ולשם מה, ומה משמעות המעשים והמצוות.

ובעצם אדם שכל סגנון חייו מבוסס על הדרך שהעמיד את עצמו בשחר נערותו, ומאז נמשכת כל התנהלותו ומהלך חייו על פי אותה קביעה, נמצא שיש כאן אדם מבוגר שמתנהל ומובל על ידי נער קטן. וכדי בזיון וקצף.

וצריך זהירות יתירה להינצל מזה, ובפרט בדורינו שהכל מוכן ומזומן, כגון מאכלים כשרים בהשגחה מהודרת ותשמישי קדושה מהודרים, וכל סדרי החיים כבר קבועים באופן הנוח לשומרי המצוות, ויכול לחיות ימים ושנים ולקיים רבבות מצוות בלי שום מחשבה והתבוננות, בדומה לבעלי חיים הפועלים מתוך דחפים טבעיים, וכמעט שאין משמעות וערך למעשיו, וכבר הזהיר על כך דוד המלך ע"ה - אל תהיו כסוס כפרד אין הבין (תהילים לב, ט).

ועל כן זה אמרו בגמרא - 'העושה תפילתו קבע אין תפילתו תחנונים - שאין יכול לחדש בה דבר. וברש"י - לשון קבע, כיום כן אתמול כן מחר' (ברכות כט:).

עשיה בדרך שגרה בלי התבוננות

יש מי שמתחזק יותר ומדי פעם מתערער לחשוב על כלל חובת האדם בעולמו, ומה יעודו ומגמתו של יהודי בחייו. אולם בפועל, כיון שהם דברים הנעשים דרך שיגרה יום יום באופן קבוע, נגרר בשעת מעשה לעשות פעולת המצוות והעבודה כחלק מזרימת שטף החיים, ואינו נותן על לבו במה הוא עוסק, ולפני מי הוא עומד, ומשום מה ולשם מה עושה כל זאת. והיא תכונת חולשה שהיא גנאי לאדם, שהוא מסוגל לפעול ולעשות דברים כמו מכונה אוטומטית בלי שום קשר לבכי ורגשי למעשים.

עשיה מחמת הסביבה

וישנו בעל 'מלומדה', שחי את סגנון חייו ועושה את כל פעולותיו מחמת הסביבה והחברה והמשפחה, ואין מחשבתו נתונה כלל לדעת מהו רצונו העצמי, אלא מתבונן מסביבו לעשות מה שמקובל, והסביבה קובעת עבורו מה חביב ומה נאה מה כדאי ומה נכון. וכל כך שטטש את דעתו העצמית, שאפילו מה ראוי וחשוב ומה ישר וטוב נקבע אצלו לפי החברה, ולפי זה רואה את יעודו ותקוותו בחיים. ומידה זו היא שפלות גדולה לאדם שמאבד את כל זהותו וצלם האלוקים הפרטי שלו, והרי הוא כבהמה השייכת לעדר ונגררת אחרי כל העדר. בלי להתבונן כלל מה היא עושה.

ואמנם יש בזה גם מעלה ותקווה לאנשים שדעתם מועטת והם חלשי אופי ונעדרי רמה, שעל ידי שנמצאים בסביבה חשובה של יראת שמים והנהגות טובות, ניצולים אף הם, ונגררים אחרי כולם למעשים טובים והנהגה ראויה. אולם לאדם בעל מעלה וחשיבות עצמית, הרי זה פחיתות וגנאי שתהא הנהגתו מבוססת על הזולת ועל החברה שמסביבו. אלא ינער חצנו וישתדל שכל פעולותיו וקביעת הנהגתו יהיו נובעים מתוך דחיפה עצמאית פרי קביעת דעתו, ולא כשה מן העדר. ואדרבה, יראה לרומם גם את סביבתו בהתחזקות בהנהגה מתוך התבוננות ומחשבה.

ומוטל על האדם להתנער בכל עת משיגרת ההרגל, ואלו מהדברים שצריכים חיזוק בכל יום, כי נגע ה'מלומדה' כובש כל חלקה טובה. ויתבונן תמיד כמה בזוי הדבר שאדם מבוגר בעל צלם אלוקים יחיה ויפעל כבהמה ללא מחשבה מתוך זרימת השיגרה, כיצד יתכן שיהיה 'מובל כצאן' על ידי מקרי החיים, במקום להיות מוביל ולהנהיג את עצמו, עד שירגיש בושה וחרפה לחיות באופן כזה.

מלומדה ב'מחשבה'

והנה יש סוג 'מלומדה' שבזה נכשלים רבים וטובים, והוא מלומדה במחשבה, כלומר שלמרות שמבקש לעבוד

את ה' ולקיים את המצוות עם 'כוונה', אבל אין הוא פועל נכונה לחשוב באמת ולחוש בלבו את משמעות המעשים בהרגשים חיים ואמיתיים, אלא מעביר במחשבתו 'מילים' וביטויים שגורים ששמע מאחרים או קרא בספרים, וזה נקרא אצלו 'כוונה'.

יש מי שכבר חשב בעצמו אי פעם, והרגיש והבין את הרגשות, [וקבע לעצמו באיזה כינוי ושמ], אלא שכעבור זמן פגה לה הרגשה זו מקרבו, רק מסתמך עליה על סמך העבר, ומדמה לעצמו שזכרון המצב הוא [או העברת הכינוי הוא במחשבתו] נחשב ככוונה, אבל באמת אין הדבר כך, והוא רחוק מהרגשה חיה וכוונה אמיתית.

ואמרו חז"ל - 'היום הזה ה' אלוקיך מצוך - בכל יום יהיו בעיניך חדשים כאילו בו ביום נצטוית עליהם' (פסיקתא זוטרא ואתחנן ו, ו' רש"י דברים כו, טז). והיינו שיתאר לעצמו כאילו זה עתה עמד במעמד הר סיני בקבלת התורה מאת ה', שאז הרי וודאי שהיה עושה ומקיים הכל בהתלהבות והתרגשות עצומה, ואמרו חז"ל שהקיים הנכון הוא שבכל יום יקיים אותם מתוך שהוא מחדש בעצמו הרגשות אלו.

תוצאת נזק המלומדה

חולשת "המלומדה" גוונים שונים לה, אך המשותף להם שהאדם עושה מעשיו שלא מחמת הסביבה האמיתית, אלא מתוך סיבות חיצוניות, אילוצים או פיתויים שאין להם קשר עם תוכן העשיה. והיא אחד המכשולות בדרך העליה וההתקדמות בעבודת ה', המציאות הזאת שהאדם יכול להשקיע עבודה וריבוי מעשים, מתוך שאינו חושב כלל לשם מה הוא עושה אותם, היא מגדולי המפסידים של הגדלות והרוממות.

בכל האופנים והצורות של ה'מלומדה', מתלווית תחושת ההחמצה הגדולה, שהרי האדם משקיע כוחות ומאמצים, ומקדיש את כל החיים לתורה ומצוות, וכמה יכאב הלב שאחרי הכל עדיין נשאר עומד מבחוץ. מציאות נפשו היא מחוץ לכל הענין, ואף שאמנם יוצא ידי חובת המצווה, אבל חסר הקשר הנפשי והרגש הלבבי עם תוכן הדברים, ואין לו חיבור ושייכות עם נשמת העניינים.

איבוד צורת המצוה

כמובן הנזק הגדול ביותר שנגרם מתכונה זו, הוא שאין זו עבודת ה' הנכונה, כי התורה והמצוות קיומם הנכון הוא כשהפעולות נובעות מהלב, מלוות ברגש, ומשולבות בנפש. וכאשר מקיים אותם כמו מאליו בלי מחשבה ולב, הרי כל הקיום הוא כגוף בלי נשמה.

והנה גם אילו היתה התורה עיקרה מעשים גרידא, גם

אז היה זה חסרון ופגם כשעושה אותם בלי מחשבה ודעת, ואינו משלב את רגשות נפשו ורצון לבו בקיום המעשים. אולם הרי האמת היא שהתורה היא "תורת חיים", שבאה ללמדנו כיצד לחיות, ולא רק מה לעשות, וא"כ כאשר מקיימה באופן של מלומדה, הרי זה יציאה מהמטרה לגמרי, שקיום כזה אינו כלל מה שרוצה התורה ממנו. כי כשהידיים עושים פעולות באופן שהם חסרי משמעות כלפי האדם, אין זה חלק מהחיים, ואז חסר בכל מגמת המצווה.

הפסד רגשי הקודש לאישיותו

ברם יש לדעת שהפחיתות והנזק של חולשת המלומדה אינה רק מצד קיום המצווה, שנעשית פגומה וחסרת טעם, אלא גם האדם עצמו נפסד ומאבד טובה הרבה. כי במקום שהמצוות ינחילו לו אוצרות של קדושה וירכוש על ידיהם רגשות עילאיים, ויגיע בהם לידי רוממות וטהרת הלב, הרי הוא נותר רק עם הקושי והטורח, מבלי ליזכות לכל הנ"ל שיש בכח המצוות להעניק לו. והגם שצריך האדם להיות מוכן לוותר ולהתאמץ עבור עצם השמיעה בקול ה', אבל הרי האמת, שהמצוות מלאות נועם ויועגו כאשר מקיימם כראוי.

והנה ענין המלומדה אינו רק חסרון ברוממות והעדר גדלות, אלא היא פחיתות המשפיעה על כל מצב האדם. שהרי האדם נתון תמיד במלחמה, והיצר אינו שוקט לעולם. אולם כאשר לבבו של האדם מלא בחיות המצוות ומתענג עליהם אין הרע יכול לו. כי כאשר כל תפילה היא מעמד נשגב של עמידה לפני ה', וכל לימוד תורה הוא עסק בחכמת אמת עילאית, ולבישת תפילין הם תכשיט ועטרה, והציצית הם לבושי יקר, ונטילת ידיים היא קדושה וטהרה וכו', ועל הכל התחושה העילאית שהוא עושה את רצון הש"ת ומקיים את דברו וגורם לו נחת רוח, הרי כל אלו ממלאים את חיינו בסיפוק וברוממות, ואז מה לו ולהבלי החומר הרדודים ומה לו למידות השפלות של קנאה ותחרות. כי לעומת העניינים הרמים והנשגבים שעוסק בהם תמידיו כסדרן, כל אלו הם קטנוניות טפשית שאין בה ממש, ואין ליצר שום תחליף להציע כנגדם.

העדר העליה במעלות התורה והמצוות

רבים הם אשר כל חייהם הולכים בדרך התורה בנאמנות, ונוהרים בקיום המצוות בכל דקדוקיהם ופרטותיהם, ולא זו בלבד אלא שמוסיפים הידורים וסלסולים ומנהגים, ויש אשר גם זוכים לשבת תמיד בבית ה' ועמלים והוגים בתורה. והנה מצד שלימות הקיום הם הולכים ומתעלים, ועם כל זה אין רואים את המעלות הרמות שהיה ראוי שיגיעו אליהם. ועולה התמיהה שהרי

כל מצוה ומצוה משפיעה קדושה על האדם, ובמיוחד לימוד התורה מוכך את הלב, ואם כן מדוע לא זכו אלו שיהא ניכר זאת על אישיותם, בהארת פניהם ואצילות מידותיהם, התעדנות הליכותיהם והתרוממות מושגיהם. והתשובה לזה שאמנם אילו היה הדבר תלוי וממודד לפי הכמות והאיכות של עצם העשייה, הרי וודאי שאדם כזה היה זוכה לדביקות עילאית והיו מחשבותיו משוטטות בגן עדן של השגות. דרגות של דביקות בה' והשתוקקות וצמאון אל פני ה'. כפי המתואר בספרים הקדושים, וכפי שאכן רואים אי אלו יחידי סגולה הזוכים לזה.

אולם מה שאין כלל העובדים והלומדים זוכים להגיע לידי כך, יש לכך כמה סיבות, ואחת מהן היינו משום שהאדם אינו מחזיק עצמו בתמידות במעמד מרומו, אלא עולה ונופל ושוב עולה וחוזר ונופל. וכיון שאין מצב ההתעלות קיים ברציפות, הרי לעולם לא יצליח להתקדם מאחר שבכל פעם הוא מתחיל מבראשית.

אכן הסיבה העיקרית לכך, היא ה"מלומדה", שכלל שמרבים לעשות ולפעול אבל מכיוון שהדבר נעשה בלא לב ואין נפש האדם שותף בעשייה לכן אין מתעלים בזה אפילו חצי מדריגה. ונמצא שמצד אחד קיימים בהם מעלות רמות של לימוד תורה וקיום מצוות ועבודת ה', אך מאידך הכח הנפשי של "מלומדה" אוכל כל חלקה טובה.

פחיתות לאישיות ומעלת האדם

והנה תכונת המלומדה נוסף לכך שהיא פוגמת את מעלת העבודה ודרגתו הרוחנית של האדם, הרי המצב הזה הוא בושה גדולה לעצם אישיותו, והוא למעשה אובדן צלם האלוקים, כי בסגנון חיים כזה מעשיו הם כמעשה בהמה, 'קורא לה והיא באה'. שעושה אותם מכיון שזה מקובל בין הבריות, מכיון שכולם עושים, או שעושה בגלל שהורגל כן מימים רבים והוא כבול בסדרים שקבע לעצמו, ואין כאן מעשה אדם אשר תפארתו על דעה. ורק כאשר מעשיו נובעים משום שהוא החליט בדעתו שכך צריך לעשות, והוא מבין משום מה הוא החליט, יש כאן עשייה רוממה של אדם. ואפילו אם בחירתו נובעת משום שמאמין וסומך על הזולת, [ואכן הרבה דברים יסודם ושרשם משום שמאמינים לזולת], גם זה יחשב למעשה אדם שהרי הוא החליט כך מתוך הבנתו. וכשעושה מצד החלטתו זה מעשה שלו, מעשה אדם - מעשה בעל ערך.

סגנון החיים של מלומדה, שהאדם מניח את עצמו להיסחף בזרם השיגרה ושטף הסביבה, גורם לו שאין הוא משתמש בשכל ובחכמה בינה ודעת שנתן לו ה' בכדי להנהיג את עצמו, ונעשה כל מציאותו רדוד וירוד. ומכיוון שכל שיקוליו והחלטותיו נעדרות תבונה, מאבדים אצלו

וכאשר האדם יתעורר ויתחיל להתקרב אל עצמיותו ולעשות כל מעשיו מצד עצם נפשו ומתוך רצון וכוונה, יזכה לתחיית העצמות היבשות ויתחילו לפעם בו רגשות קודש, ויקיצו אצלו אף כוחות המחשבה והתבונה, ויחל לחוש חיות וטעם בכל מעשיו ויגיע לתפילות מרוממות ונעלות, ועשיית המצוות תחדיר קדושה בעצם הויתו, ועבודתו את ה' תהיה באופן של התחברות ודביקות לעצם הדברים, ואור פנימיות לבו יבוא לידי גילוי, וכפי שאנו מבקשים בתפילה - קדשנו במצותיך ותן חלקנו בתורתך, שבענו משובך ושמח נפשנו בישועתך, וטהר לבנו לעבדך באמת.

התודה והברכה לידינו הנעלים
שנטלו חלק בהוצאות גיליון זה

ברכת מזל טוב לידינו
הרב **אליהו קלפהולץ** שליט"א
לרגל אירוסי הבן

ברכת מזל טוב לידינו
הרב **שלמה קרישבסקי** שליט"א
לרגל אירוסי הבת

ברכת מזל טוב ורוב נחת

שלוחה מאתנו מקרב לב למעלת

כבוד האי גברא רבה ויקירא,

מחשובי אברכי קהילתנו

איש חמודות ורב תבונות, מתומכי מכוננו

הר"ר **יוסף בר"ש קרישבסקי** שליט"א

שתרם חלק מהוצאת הגיליון

לרגל הולדת הבן

יהי רצון שיזכה הוא ומשפחתו לרוות רוב נחת דקדושה ממנו ומכל צאצאיהם לתפארת המשפחה הנכבדה וזכות החזקת והעמדת התורה תעמוד לכם להתברך

בכל הברכות האמורות בתורה,

וימלא ה' כל משאלות לבכם לטובה ולברכה אמן

המברכים

הנהלת המכון

התבונה והשכל את מעמדם הראשוני והקובע. וכאשר קיים ח"ו מצב כזה בקרב הציבור, נעשים בעלי דעת נדירים, ורוח של קטנות אופפת את האווירה הציבורית, ועלולים להגיע להשקפות נלוזות ואמונות תפלות, לדעות כוזבות והנהגות של שטות, ובעצת היצר עושים מהעיקר טפל ומטפל עיקר, ממצוה עבירה ומעבירה מצוה. וצריך על זה עינא פקיא, והשי"ת ישמור על עמו וצאן מרעיטו.

חוסר חיות בנפש

נוסף לזאת נוגע הדבר לעצם אישיות ונפש האדם, כי כאשר אדם מתנהג בדרכי מלומדה מאבד הוא את טעם חייו, שרוב מעשיו הם פעולות יבשות, דוגמת מכוונה בלי חיות ורגש, וכבה מאור פניו ונכבה רגשי נפשו ונעשה כל מציאותו נרדם, והריהו כגולם ודחליל, ואפילו אינו מרגיש את עצם חסרונו. אדם כזה אין עמיתו ראויה לבוא לפני ה', בחינת האמור בירושלמי 'לולב היבש פסול דכתיב לא המתים יחללו קה' (סוכה פ"ג ה"א).

הסיבות למלומדה בזמננו

- המסגרת הציבורית והחפזון בחיים

בעידן הזה, הענין של כוונה ורגש מאד ירוד ונחות, ואחת הסיבות לכך שבי"ח כיום כל הדברים החשובים, תפילה, לימוד התורה, סידור הילדים בת"ח, ואפילו נתינת צדקה, הכל כבר מעוגן בסדר קבוע, וגם כשרות המאכלים תרו"מ שחיטה ומליחה נעשה בצורה מסודרת ומאורגנת. וכאשר ישנם סדרים קבועים אין כל אחד צריך להגיע לידי כך שהמחשבה והרגש יביאו אותו לעשיה, וממילא הרגש מנומנם ועמום.

הא למה הדבר דומה לאדם שאוכל בשעות קבועות בטרם יגיע לידי רעבון, והנה אדם זה חסר לו הכרת הסיבה העיקרית לאכילה ואינו מרגיש את הטעם של מילוי הרעבון. וכמו כן בעבודת ה' ובקיום המצוות אין מופעלים בו הרגשות הנכונים ואין הם הסיבה לעשייתו, וגם אינו מתענג על הקיום ועל כך שבא לעשות מצוות ה', וחסר לו טעם ונועם המצוות - 'טעמו וראו כי טוב ה'', 'דרכיה דרכי נועם', 'ואשתעשע במצוותיך אשר אהבתי'. וצריך תשומת לב מרובה ולהשקיע מחשבה והתבוננות למצוא את הדרך לפתח את כל רגשות הקודש הנכונות ליהודי.

סיבה נוספת לכיבוי הרגשות הוא מחמת שבזמן הזה כל היום ממהרים ונבהלים ואין זמן לישוב דעת. וגם הנפש אינה מסוגלת להתפעל כאשר הכל נעשה במהירות. ועוברים מענין לענין בלי לחדור למשמעות ופנימיות הדברים. ומרוב חפזון מדחיקים את הרגשות ואין שומעים את קול הנפש כלל.

דבר המלך ודתו מגיע

בשורה טובה לקהל חברי קהילתנו
וכלל תלמידי רבינו זצוק"ל די בכל אתר ואתר
על ההדפסה המחודשת של שלשה ספרי 'בן מלך'
על המועדים אשר ספו אזלו מזה זמן רב

'בן מלך - פורים', 'בן מלך - חג המצות'
'בן מלך - ספירת העומר וחג השבועות'

בהם ימצא כל אחד את אור המועדים בפשט ובעומק
להתעלות בקדושת המועדים ולהשיג את קנייני הנצח שבהם

יהיה ניתן לרכשם אצל נציגי המכון בקהילות
וכן במעמד כ"א אדר - יום התייסדות קהילתנו
במוצש"ק פר' ויקהל

בברכת התורה
הנהלת מכון כתבי בן מלך

לוצקין
ביטוחים

בחסות

המעוניינים לתרום את הוצאות הגיליון לזיכוי הרבים,
נא לפנות ל-054-8422488 או למייל mechonbenmelech@gmail.com